

Fundacja Zikaron
z siedzibą w Poznaniu
ul. Towarowa 35, X p.
61-896 Poznań
KRS 0000920741

Urząd Miejski Wołomin	
Kancelaria Ogólna	
WPLYNEŁO	
2025 -03- 04	
L.dz.	ilosc zat.
podpis	
znak sprawy	

Poznań, dnia 26 lutego 2025 roku

Sz. P.

Elżbieta Radwan

Burmistrz Wołomina

Szanowna Pani,

działając w imieniu i na rzecz **Fundacji Zikaron** z siedzibą w Poznaniu, adres: ul. Towarowa 35, 61-896 Poznań, wpisanej do rejestru stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy - Poznań Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, VIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000920741, REGON: 389923594, NIP: 7831842923 (dalej: „Fundacja”) niniejszym przedkładamy petycję w sprawie ochrony i upamiętnienia cmentarza żydowskiego przy ul. Andersa w Wołominie.

Z wyrazami szacunku,

Piotr Szulc
Prezes Zarządu Fundacji

Do: Gmina Wołomin

My, niżej podpisani, zwracamy się z prośbą o podjęcie działań mających na celu ochronę i upamiętnienie Cmentarza żydowskiego przy ul. Generała W. Andersa w Wołominie

Uzasadnienie:

Cmentarz żydowski w Wołominie to miejsce spoczynku żydowskich mieszkańców Wołomina i okolic. Cmentarz założony został pod koniec XIX wieku przy dawnej ulicy Ślepej (obecnie ulica Generała W. Andersa). Przed II wojną światową Żydzi stanowili prawie połowę mieszkańców Wołomina. Do rozwoju miasta znacznie przyczynili się żydowscy przemysłowcy, którzy byli założycielami licznych przedsiębiorstw, w tym Huty Szkła „Wołomin”. W okresie międzywojennym w Wołominie funkcjonowała synagoga oraz liczne domy modlitwy. W mieście działały żydowskie stowarzyszenia, biblioteki, kluby sportowe i szkoły. Po wkroczeniu wojsk niemieckich do Wołomina w 1939 roku, założone zostało getto żydowskie, które zostało zlikwidowane w październiku 1942 roku. Większość żydowskich mieszkańców miasta straciła życie w obozie zagłady w Treblince.

Po zakończeniu działań wojennych w 1945 roku, na terenie miasta pozostali Żydzi - Ocaleni, którzy starali się kontynuować tradycje przodków. Jeszcze po II wojnie światowej na Cmentarzu były obecne nagrobki (macewy), co potwierdza dokumentacja fotograficzna zgromadzona w Żydowskim Instytucie Historycznym. Formalne zamknięcie Cmentarza nastąpiło na mocy uchwały prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z 15 września 1964 roku. Decyzja ta oznaczała, że na Cmentarzu nie mogły być już przeprowadzane pochówki, jednakże groby żydowskie nie zostały ani zlikwidowane, ani przeniesione w inne miejsce.

W czerwcu 2017 roku odbyło się pierwsze spotkanie z władzami miasta Wołomina w sprawie Cmentarza, na którym poinformowano stronę społeczną, że Cmentarz nie ma właściciela, w związku z czym aby wykonać upamiętnienie konieczne jest zasiedzenie nieruchomości - najlepiej przez miasto Wołomin.

Gmina Wołomin stała się właścicielem nieruchomości, na której znajduje się Cmentarz żydowski, w kwietniu 2022 roku, na skutek jej zasiedzenia. W grudniu 2022 roku Fundacja Zikaron wystąpiła do Narodowego Instytutu Dziedzictwa o współpracę przy upamiętnieniu Cmentarza żydowskiego w Wołominie w ramach „Programu identyfikacji i oznakowania cmentarzy żydowskich na terenie RP”. Według informacji, jakie otrzymaliśmy w NID, skierowano w tej sprawie pismo do władz miasta, które po upływie 9 miesięcy od wpływu pisma - odmówiły podjęcia współpracy.

W czerwcu 2023 roku, na wniosek Fundacji Zikaron, Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków wszczął postępowanie w sprawie wpisu Cmentarza żydowskiego w Wołominie przy ul. Andersa do wojewódzkiego rejestru zabytków.

Obecnie Cmentarz przecina kilka dróg gruntowych, po których poruszają się pojazdy dojeżdżające do okolicznych posesji. Na Cmentarzu brakuje jakichkolwiek nagrobków lub form upamiętnienia w postaci pomnika czy tablicy informacyjnej. Cmentarz jest ujęty w Ewidencji Zabytków Nieruchomych Województwa Mazowieckiego (a tym samym w krajowej i gminnej ewidencji zabytków) oraz w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

W ocenie Fundacji Zikaron brak występowania nagrobków bądź ich fragmentów oraz widocznych na powierzchni pozostałości mogił nie wyklucza faktu, iż pod ziemią znajdują się w dalszym ciągu szczątki ludzkie oraz że omawiany teren pełnił funkcję cmentarza żydowskiego. Bezprawna degradacja materialnych elementów Cmentarza żydowskiego, która miała miejsce w przeszłości, nie pozbawia potrzeby ochrony miejsca stanowiącego istotną pamiątkę historii miasta. Na społeczności lokalnej spoczywa szczególny, moralny obowiązek okazania troski i szacunku dla zmarłych, wynikającego z naszej kultury oraz stopnia rozwoju cywilizacyjnego naszego społeczeństwa.

Wnioskujemy o:

1. Ustawienie pomnika lub tablicy informacyjnej - która upamiętni historię Cmentarza oraz społeczności żydowskiej Wołomina, po zakończeniu postępowania w przedmiocie wpisu do rejestru zabytków, niezależnie od jego wyniku;
2. Oznaczenie granic Cmentarza w przestrzeni publicznej - w celu zabezpieczenia terenu przed degradacją i użytkowaniem niezgodnym z charakterem tego miejsca;
3. Podjęcie działań wskazanych powyżej w pkt. 1 i 2 w porozumieniu z mieszkańcami, organizacjami żydowskimi (w szczególności Gminą Wyznaniową Żydowską w Warszawie) oraz potomkami Żydów wołomińskich.

Apelujemy:

O wyrażenie zgody na przeprowadzenie powyższych działań oraz wsparcie w ich realizacji. Uważamy, że ochrona Cmentarza żydowskiego w Wołominie jest obowiązkiem moralnym i historycznym, mającym na celu zachowanie pamięci o przeszłych pokoleniach oraz edukację przyszłych pokoleń.

Z wyrazami szacunku,

Mieszkańcy Wołomina, Fundacja Zikaron i wszyscy zainteresowani